

סוכות, שמיני עצרת ושמחת תורה – איגרת מידע לעובדים בארגוני בריאות

ערב סוכות תשע"ו (2015) יחול השנה ביום ראשון, 27.9 טו' בתשרי, עם שקיעת החמה וימשך עד צאת הכוכבים בסוף יום ראשון, 4.10, כא' בתשרי. מיד בצאת חג הסוכות יחול חג שמיני עצרת – שמחת תורה, שישיתיים ביום שני, 5.10, עם צאת הכוכבים.

רקע כללי

סוכות הוא החג השלישי מבין שלושת הרגלים המופיעים בתורה והוא נחוג במשך שבעה ימים. כאשר בית המקדש היה קיים היתה מצוה לעלות בו לירושלים. מצוות החג המרכזיות הינן: ישיבה בסוכה ונטילת ארבעת המינים – לולב מעץ התמר, שלושה ענפי הדס, שתי ערבות ואתרוג אחד. משמעות ה'ישיבה' בסוכה הינה להעביר את מרכז הפעילות הביתית לסוכה בדגש על אכילה ושינה. יום החג הראשון הוא יום טוב ואחריו חלים ימי חול המועד. בחג קיימת מצוות שמחה ("ושמחת בחגך") ועל האדם לשמח את בני ביתו בבגדים חדשים ובמאכלים חשובים.

שמיני עצרת הוא חג מן התורה החל בכ"ב בתשרי, למחרת היום השביעי והאחרון של חג הסוכות. שמיני עצרת מתקיים אמנם בסמיכות לחג הסוכות, אך הוא נחשב לחג בפני עצמו. בחג זה נהוג לומר את תפילת הגשם, שבה מבקשים שנה ברוכה לקראת עונת הגשמים הקרבה ובה.

שמחת תורה המועד המציין את סיום המחזור השנתי של קריאת התורה והתחלת מחזור חדש. את שיאן של חגיגות סיום המחזור השנתי מסמלות "הקפות" בהן מוציאים את כל ספרי התורה ועורכים עימם שבע הקפות או יותר מסביב לבימה, בליווי שירה וריקודים. את טקס ההקפות נוהגים לערוך בלילה וביום במהלך החג ויש הנוהגים לערוך הקפות שניות גם בצאת החג.

מידע שימושי לצוות ועצות להתנהלות בתקופה זו:

- **סדר היום:** המצווה היא לשבת בסוכה, לאכול ולישון בה. בתי-חולים רבים מקימים סוכה בחצר בית-החולים (תחת כיפת השמים) על מנת לאפשר לשוהים במקום (חולים, מבקרים וצוות) לקיים את מצוות החג. חולים (אפילו חולים שאין בהם סכנה ואפילו אם רק סובלים מכאב ראש או עיניים וכדומה) ומשמשיהם (המסייעים להם – צוות או בני משפחה וכדומה) המתקשים לישון או לשהות בסוכה פטורים מהמצווה. צוות רפואי וסיעודי פטור מישיבה בסוכה בזמן המשמרת. פטור זה הינו במקרה בו אין זמן או אפשרות לגשת לסוכה המוצבת בארגון. נשים פטורות מישיבה בסוכה.
- יש פוסקים הסוברים שגם חולים חייבים לאכול בסוכה שיעור של כ"ביצה" לחם או חלה, בלילה הראשון של סוכות. עם זאת, כשמדובר בחולים במחלקות שבהן הדבר אינו אפשרי דוגמת טיפול נמרץ, אין לטלטל את החולה לסוכה. בשמחת תורה יחגגו בבית הכנסת של האירגון, כמפורט לעיל.
- **נטילת ארבעת המינים לחולים:** ניתן לעזור לחולים שאינם יכולים, מסיבות רפואיות, להחזיק עצמאית את ארבעת המינים, לשם כך יש להיוועץ בסמכות הלכתית. במוסדות בריאות רב המוסד או מתנדבים דואגים לארבעת המינים לכלל הציבור.
- **צוות:** אנשי צוות השוהים בתורנות בלילה הראשון של סוכות – כשניתן יצאו להפסקה קצרה לפני חצות, יעשו "קידוש" ויאכלו אוכל בשיעור של ביצה אחת בתוך סוכה המצויה במוסד הרפואי או בסביבתו. תוך בבוקר סוכות ישתדל שלא לאכול לפני שיחזיק בידיו את ארבעת המינים.
- **טיפולים:** היחס לטיפולים ביום הראשון של סוכות ובשמחת תורה זהה ליחס לטיפולים בשבת. בימי חול המועד, כשניתן לעשות את הטיפול במועד אחר, יתכן שיהיו מטופלים שיבקשו לשנות את המועד.
- **התייחסות הארגון:** כדאי לשים לב לכך שפעמים רבות בניית הסוכה מופקדת בידיהם של אנשי אחזקה שאינם בקיאים בהלכות בניית סוכה, ולכן הסוכה עלולה להיות פסולה מבחינה הלכתית. מומלץ להסתייע בסמכות רבנית לבניית הסוכה בארגון. כדאי גם לחשוב על בניית הסוכה במיקום מרכזי שישרת בנוחות את החולים ובני משפחותיהם.
- **פעילות מקצועית:** על פי ההלכה, בימי חול המועד אנשים העובדים במשרות שאינן חיוניות לתפקודו הנחוץ של המוסד הרפואי אמורים לצאת לחופשה במידה והחופשה אינה פוגעת בפרנסתם. בשל העובדה שמימי חול המועד הינם ימים מקוצרים, וכן שעובדים רבים נמצאים בחופשה, יש לשקול שלא לקיים השתלמויות מקצועיות בתקופה זו.
- **סוגיות דתיות בטיפול:** מומלץ לארגון לבדוק טרם החג מי הם המקורות הקהילתיים והדתיים הרלוונטיים לפתרון מקרים טיפוליים שיש בהם סתירה בין הטיפול הרפואי לבין התפיסות הדתיות של המטופלים.

המרכז הבין-תרבותי לירושלים מודה לרב צבי פורת על הערותיו ההלכתיות הנזכרות באיגרת זו. תודה לאלו שיעצו בהכנת האיגרת ולצוות מהמרכז הבין-תרבותי: ד"ר חגי אגמון-שניר, ד"ר מיכל שוסטר ואורנה שני.

בכל מקרה, אין לראות בדף זה משום ייעוץ הלכתי או רפואי.

אגרות מידע נוספות לגבי חגים ומועדים בארגוני בריאות ניתן למצוא [בדף הפרסומים של המרכז הבין-תרבותי לירושלים](http://jicc.org.il/heb)

(<http://jicc.org.il/heb>)